

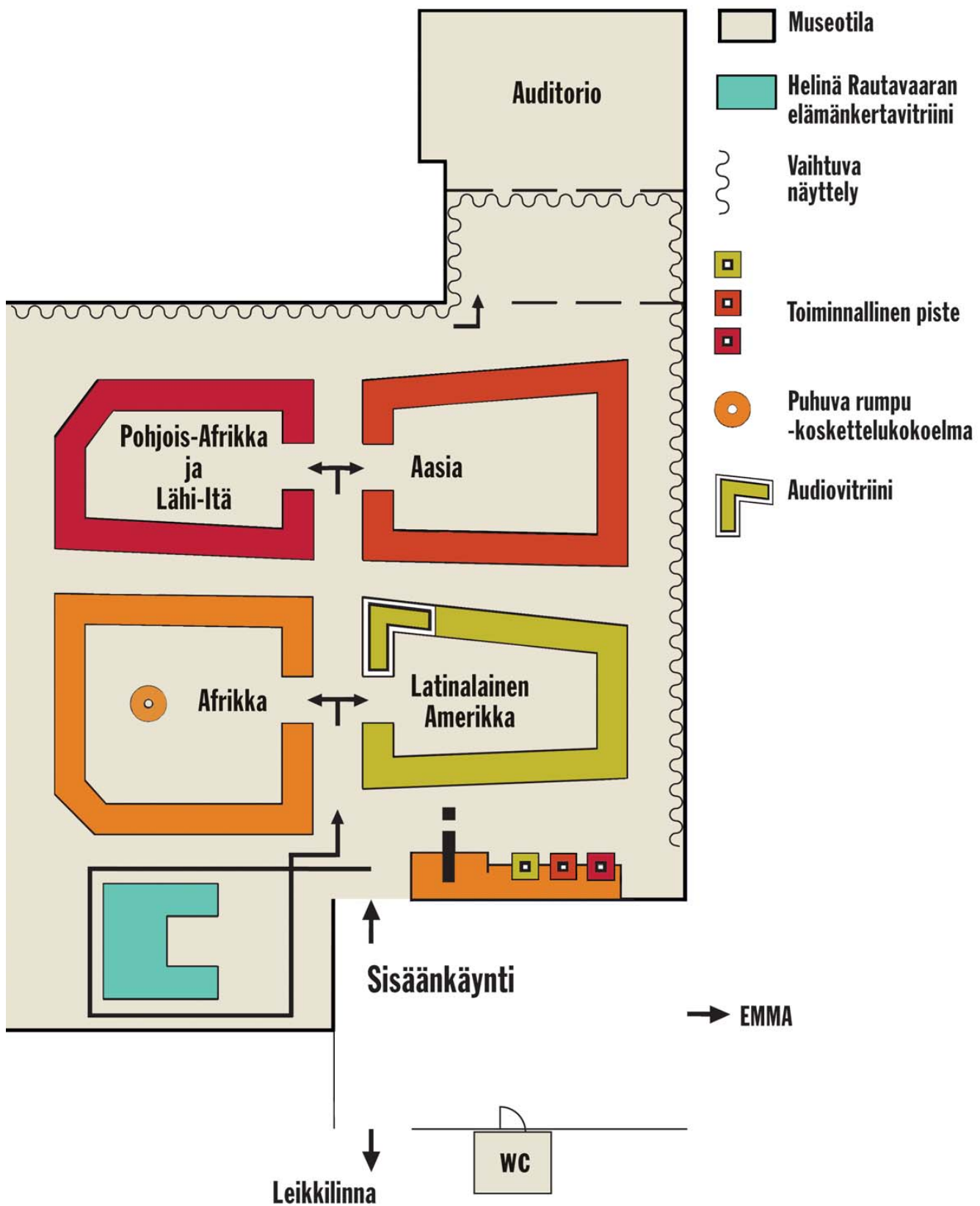
Helinä Rautavaaran museo

Selkokielineen soitinopas

SELKOESITE

HELINÄ RAUTAVAARAN MUSEO

Helinä Rautavaaran museo esittelee erilaisia kulttuureja

Helinä Rautavaaran museossa voi tutustua erilaisiin kulttuureihin ja uskontoihin. Museossa on esillä tuhansia esineitä eri puolilta maailmaa, esimerkiksi Afrikasta, Aasiasta ja Etelä-Amerikasta. Esineiden joukossa on muun muassa soittimia, naamioita ja koriste-esineitä.

Museossa on näyttelyesineitä yhteensä noin 3000.

Niistä suurin osa on Afrikan maista sekä Brasiliasta.

Museossa on esimerkiksi Suomen laajin länsiafrikkalaisten esineiden kokoelma. Esineiden ja tavaroiden lisäksi museossa on valokuvia, videoita ja ääninauhuja.

Helinä Rautavaaran museo haluaa lisätä suvaitsevaisuutta ja näyttää museovieraille, miltä erilaisuus tuntuu.

Museo myös osoittaa, miten erilaiset kulttuurit ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa.

Esimerkiksi soittimet ja muut esineet ovat aina kulkeneet ihmisten mukana maasta toiseen.

Museo on saanut nimensä

Helinä Rautavaaralta, joka on keräsi matkoillaan useimmat museon esineet.

Museota hoitaa Helinä Rautavaaran etnografisen museon säätiö.

Helinä Rautavaaran museo sijaitsee Espoon Tapiolassa WeeGee-talossa.

Samassa talossa on myös neljä muuta museota:

modernin taiteen museo EMMA,
Lelumuseo Hevosenkenkä,
Espoon kaupunginmuseo KAMU
ja Suomen Kellomuseo.

Helinä Rautavaaran museo sijaitsee WeeGee-talossa Espoossa.

Museon aula ja käytävä.

Kuka oli Helinä Rautavaara?

Helinä Rautavaara eli vuosina 1928–1998. Hän tallensi elämänsä aikana muistiin eri kulttuureja ja uskontoja sekä niiden tapoja.

Rautavaara teki monia pitkiä matkoja eri puolilla maailmaa. Matkoillaan Rautavaara työskenteli toimittajana ja kirjoitti matkoistaan värikkäitä artikkeleita Seura-lehteen. Lehden kautta hän tuli tutuksi monille suomalaisille.

Rautavaara teki myös lyhyitä radio-ohjelmia ja televisio-ohjelmia, joissa kerrottiin hänen matkoistaan.

Rautavaara keräsi matkoillaan valokuvia, ääninauhoja sekä videokuvaa.

Lisäksi Rautavaara keräsi matkoilta erilaisia esineitä.

Näiden esineiden pohjalta muodostui myöhemmin Helinä Rautavaaran museo.

Rautavaara valmisteli museota elämänsä viimeisinä vuosina, mutta hän ei ehtinyt nähdä museota valmiina. Helinä Rautavaara kuoli helmikuussa 1998. Museo avattiin muutamaa kuukautta myöhemmin, kesäkuussa 1998.

Kuvassa Helinä Rautavaara Kolumbiassa.

Soittimet

Musiikki on tärkeä osa kulttuureja

Laulu, tanssi ja soittaminen ovat aina olleet tärkeä osa monia kulttuureja. Ihmiset, jotka eivät osaa kirjoittaa ja lukea, ovat kertoneet tarinoita esimerkiksi soittamalla rumpuja. Musiikilla kerrotut tarinat ovat tärkeitä erityisesti afrikkalaisissa kulttuureissa.

Soittaminen liittyy usein juhliin ja tapahtumiin. Kun ihmiset kokoontuvat yhteen, heillä on tapana soittaa musiikkia.

Helinä Rautavaaran museossa on esillä soittimia, jotka Rautavaara keräsi matkoiltaan Afrikasta, Aasiasta ja Etelä-Amerikasta.

Ensimmäisenä tutustutaan muutaman Afrikan maan soittimiin.

Afrikkalaisia soittimia

Senegal

Senegal-vitriinissä on soittimia Senegalista, Länsi-Afrikasta.

Vitriinissä näkyy monenlaisia rumpuja. Rummut on usein tehty puusta, ja niiden päällä on nahkainen kalvo. Afrikassa ihmiset ajattelevat, että rummuilla on kolme erilaista henkeä. Yhden hengen rumpu saa puulta, jota rumpuun on käytetty. Toinen henki on eläimeltä, jonka nahasta tehdään rummun kalvo. Kolmas henki tulee rummun valmistaneelta ihmiseltä.

Damaru-tiimalasirummut

Vitriinissä on kaksi pientä rumpua, jotka ovat tiimalasin muotoisia. Rumpuihin kuuluu puinen keppi, jolla rumpua soitetään. Näiden rumpujen nimi on tama. Nimi tarkoittaa puhuvaa rumpua. Rummun ääni nousee ja laskee samalla tavalla kuin afrikkalaisten ihmisten puhe. Rummun avulla kerrotaan tarinoita menneisyydestä ja ihmisten esi-isistä.

Senegal-vitriinissä on myös kaksi muuta soitinta: kora ja balafoni. Kora on kielisoitin, joka sijaitsee vitriinissä rumpujen vasemmalla puolella. Kora valmistetaan kalebassista eli pullokurpitsasta. Sen ääni muistuttaa harpun ääntä.

Korassa on 21 kieltä. Osaa sormista käytetään kielten soittamiseen, ja osalla sormista pidetään kiinni koran ohuista kahvoista. Kun koraa soitetään, sitä pidetään maassa pystyssä jalkojen välissä.

Balafonissa on kahdeksan kapulaa, joita soitetään kahdella puisella nuijalla. Balafoni on tavallinen soitin muusikkojen suvuissa. Isät opettavat usein poikiaan soittamaan balafonia.

Tama-rumpu

Kora

Balafoni

Kamerun

Kamerun-vitriini esittelee soittimia, jotka ovat lähtöisin Kamerunista, Länsi-Afrikasta.

Myös Kamerun-vitriinissä on soittimia, jotka on tehty kalebassista eli pullokurpitsasta. Yksi niistä on soitin nimeltä shekere.

Se on rytmisoitin, jota heilutetaan kädestä toiseen. Soittimessa oleva kalebassikurpitsa on onntto, joten ääni kaikuu sen sisällä. Kurpitsan ympärillä on verkko, johon on pujotettu helmiä tai siemeniä. Niistä syntyy soittimelle tyypillinen kova ääni.

Nykyään shekereä käytetään viihdemusiikissa ympäri maailmaa.

Kamerun-vitriinissä on kolme rumpua. Rummut ovat malliltaan korkeita ja kapeita. Rummut asetetaan usein järjestykseen koon mukaan: ensin on isoisärumpu, sitten isärumpu ja lopuksi äitirumpu.

Oven vieressä on vielä kulmavitriini. Siinä on kolme mbiraa eli sormipianoa. Sormipianot rakennetaan puusta tai pullokurpitsasta.

Sormipianon kieliä näppäillään peukaloilla. Sormipiano on peräisin Itä-Afrikasta, jossa shona-kansa osaa soittaa sitä todella taitavasti. Sormipiano on tärkeä soitin shona-kansan juhlissa.

Shekere

Sormipiano

Marokko

Marokko sijaitsee Pohjois-Afrikassa, Välimeren rannalla.

Marokko-vitriinin oikeassa laidassa on pieni soitin, joka muistuttaa viulua. Soittimen nimi on rabab eli piikkiviulu.

Piikkiviulu on tehty puukepistä ja kookospähkinän puolikkaasta. Kielet on tehty hevosen jouhesta. Näyttelyn taustalla soi musiikkia, jossa kuuluu piikkiviulun ääni.

Piikkiviulua käytetään nykyaikana esimerkiksi espanjalaisessa musiikissa. Piikkiviulu on alun perin kotoisin Persiasta eli nykyisen Iranin alueelta. Viulu levisi kauppiaiden mukana laajoille alueille Aasiaan ja Pohjois-Afrikkaan.

Vitriinin oikeassa laidassa on kaksi metallista kastanjettia.

Kastanjetin nimi on qraqeb. Kastanjetti muodostuu kahdesta samanlaisesta kappaleesta. Kun niitä lyödään yhteen, saadaan aikaan nopea rytmi.

Qraqeb-soitinta käytetään uskonnollisessa juhlassa, kun ihmiset yrittävät saada yhteyden henkiin.

Samassa juhlassa käytetään pientä rumpua, joka on vitriinin keskellä. Sen vieressä on toinen, kaksiosainen rumpu, jonka molemmat osat on tehty savesta. Rummun nimi on naqqara.

Piikkiviulu

Qraqeb

Naqqara

Eteläamerikkalaisia soittimia

Brasilia

Brasilia sijaitsee Etelä-Amerikassa.
Se on kaukana Afrikasta,
valtameren toisella puolella.
Silti Brasiliassa on paljon
samanlaista musiikkia kuin Afrikassa.

Osaatko arvata, mistä voi johtua,
että Afrikassa ja Brasiliassa
on samanlaisia soittimia?
Afrikasta vietiin ennen paljon ihmisiä orjatyöhön
Pohjois-Amerikkaan ja Etelä-Amerikkaan.
Afrikkalaisten orjien mukana soittimet
kulkivat myös Etelä-Amerikan Brasiliaan.

Brasilia-vitriinin alakulmassa on
soitin, jonka nimi on agogo.
Se muistuttaa lehmänkelloa.
Agogoa käytetään nykyään esimerkiksi
brasiliaalaisen sambatanssin taustalla.

Agogo

Onko capoeira sinulle tuttu tanssi?
Capoeira on taistelutanssi,
jonka orjat kehittivät.
Nykyään se on suosittu harrastus myös
Suomessa.

Berimbau on yksi capoeira-musiikin soittimista.
Brasilia-vitriinin takakulmassa
on kolme berimbautta.

Sanotaan, että berimbau
on vanhin tunnettu kielisoitin.
Berimbaulla voi soittaa rytmejä
kolmella eri äänellä:
korkealla, matalalla ja särisevällä.
Myös berimbaussa käytetään pullokurpitsaa.

Berimbau

Kun soittaja soittaa berimbautta,
hänellä on yleensä toisessa kädessä
pieni helistin, caxixi.
Helistimen sisällä on simpukankuoria,
joiden ääni muistuttaa
soittimen nimeä: caxixí-caxixí!

Caxixi

Ohje rumputyöpajaan

Tässä työpajassa tehdään oma käsirumpu kierrätysmateriaaleista. Työpajassa on mukana opas, jolta voi pyytää apua milloin tahansa.

Kerää ensin tarvikkeet

Tarvitset rumpua varten sopivan kokoisen pahvisen renkaan. Tyhjästä WC-paperin rullasta leikattu pieni pahvirengas sopii hyvin.

Lisäksi tarvitset

- ohuen kepin
- naru
- teippiä
- kaksi helmeä
- tyhjän ilmapallon tai palan pahvia

Voit käyttää WC-rullan sijaan kahta peltipurkin kantta. Silloin rummusta lähtee erilainen ääni.

Valmista kaikukoppa

Ennen kuin alat askarrella, laita essu päällesi.

Ensin rumpuun tehdään kaikukoppa. Siitä syntyy rummun ääni.

Leikkaa WC-rullasta sopivan kokoinen rengas ja tee siihen kaksi pientä reikää. Sido ohuen kepin ympärille naru, ja laita keppi renkaan läpi. Pujota narun päät vastakkaisista rei'istä. Nyt edessäsi on rengas, jonka läpi menee keppi. Kukkakeppiin on sidottu naru, ja naru on pujotettu reikien läpi.

Leikkaa seuraavaksi ilmapallosta tai pahvista kaksi palasta. Teippaa palaset WC-rullan molempien sivujen päälle. Varmista, että palaset peittävät WC-rullan sivut kokonaan. Kun olet liimannut palaset, rummun kaikukoppa on valmis.

Lisää helmet

Valitse seuraavaksi kaksi helmeä, joilla haluat koristella narujen päät. Tarkista, että narun pää osuu kunnolla rumpuun. Sido sitten helmi naruun.

Jos naru on liian pitkä, leikkaa ylimääräinen osa pois.

Koristele rumpu

Voit koristella rummun esimerkiksi silkkinauhoilla tai piirtämällä rumpuun omia kuvia.

Nyt rumpu on valmis! Rullaa rummun vartta käsiesi välissä, niin helmet osuvat rumpuun ja rummusta lähtee hauska ääni.

Selkokielen soittinopas on toteutettu opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa hankkeessa *Selkokieli ja kuvakommunikointi Helinä Rautavaaran museon naamio- ja musiikkimatkapajojen toteutuksessa (2013–2014)*.

Hankkeessa tuotettiin lisäksi kuvataulut kahteen työpajaan.

Hankkeessa mukana:

Helinä Rautavaaran museo
Papunet-verkkopalveluyksikkö
Tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus
Tikoteekki
Ruskeasuon koulu
Kulttuuria kaikille -palvelu

Selko-oppaan voi tulostaa

seuraavista osoitteista:

www.papunet.net/materiaalia/kommunikointitaulut
www.papunet.net/kirjat-ja-esitteet
www.helinamuseo.fi

Lisätietoa hankkeesta:

www.papunet.net/yksikko/hankkeet

Valokuvat:

Museokuva/Helinä Rautavaaran museo
Ulla Paakkunainen/Helinä Rautavaaran museo
Ari Karttunen